

18. Князевич О, Рахманін С.: Політична журналістика стала біднішою через ток-шоу [Електронний ресурс]/ О.Князевич// Український католицький університет. – 23.12.2011. – Режим доступу: <http://ucu.edu.ua/library/6014/> – Назва з екрану
19. Свінціцька Р. Г. Телебачення України в умовах ринкової економіки/ Р.Г.Свінціцька //Наукові записки Інституту журналістики. Том 40. 2010. Липень-вересень. – С.199-204.
20. Загороднюк В. Є Властивості, ознаки та можливості інфотейнменту
21. як продукту комерціалізації телебачення/ В.Є. Загороднюк //Наукові. записки Інституту журналістики. Том 46. 2012. Січень-березень. – С.52-57
22. Джинса: нормативна довідка [Електронний ресурс]/Інститут масової інформації. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/content/djinsa-normativna-dovidka> – Назва з екрану
23. Закон України «Про рекламу» Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2006.
24. Сайчук А. Що таке «джинса» і з чим її їдять? [Електронний ресурс] /А. Сайчук // Телекритика. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2010-03-31/52023> — Назва з екрану
25. Эксперты посчитали, что каналы заработали 40 миллионов на «джинсе» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://h.ua/story/64478/> – Назва з екрану
26. Погляд з України. Коли «джинса» править бал - в газетах та на телебаченні [Електронний ресурс]// Телекритика. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/daidzhest/2008-06-06/38872> – Назва з екрану
27. Дослідження: кожна п'ята публікація у регіональних ЗМІ – «джинса» [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/54318> – Назва з екрану
28. У березні на українських телеканалах зросла кількість новин із ознаками замовності [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/48239> — Назва з екрану
29. Українські телеканали віддають перевагу катастрофам і ігнорують політику [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/43718> – Назва з екрану
30. Погляд з України. Коли «джинса» править бал - в газетах та на телебаченні [Електронний ресурс]// Телекритика. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/daidzhest/2008-06-06/38872> – Назва з екрану
31. Джинса: нормативна довідка [Електронний ресурс]/Інститут масової інформації. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/> – Назва з екрану
32. Блог Олексія Мазура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dusia.telekritika.ua/blog\\_alekseia\\_mazura/17528](http://dusia.telekritika.ua/blog_alekseia_mazura/17528) – Назва з екрану.
33. 4 березня – спецвипуск «ТСН. Тиждень» про вибори президента РФ [Електронний ресурс] // Телекритика. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/notices/2012-03-04/70150> – Назва з екрану.
34. У Безулик говоритимуть про вибори в Росі [Електронний ресурс] // Телекритика. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/news/2012-03-03/70119> – Назва з екрану.

УДК 351

**П. М. Гетьманчук***Львівський національний університет імені Івана Франка***ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ  
ПОЛІТИЧНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ В УКРАЇНІ**

Розглядаються істотні риси політичних трансформаційних еліт, їх типи та фактори формування в транзитних суспільствах. Основна увага акцентується на факторах формування ліберально-демократичної еліти в Україні.

**Ключові слова:** політична еліта, трансформаційні еліти, трансформаційний потенціал еліт, бюрократично-номенклатурна еліта, олігархічна еліта, ліберально-демократична еліта, трансформаційні парадигми.

Рассматриваются существенные черты политических трансформационных элит, их типы и факторы формирования в транзитных обществах. Основное внимание акцентируется на факторах формирования либерально-демократической элиты в Украине.

**Ключевые слова:** политическая элита, трансформационные элиты, трансформационный

потенціал еліт, бюрократически-номенклатурная еліта, олигархическая еліта, либерально-демократическая еліта, трансформационные парадигмы.

In the article are considered essential features of the political transformation of elites, their types and factors shaping in transitional societies. The main emphasis is placed on the factors shaping the liberal-democratic elites in Ukraine.

**Keywords:** political elite, elite transformation, transformational potential elites, bureaucratic nomenclatura elite oligarchic elite liberal-democratic elite, transformational paradigm.

*Постановка проблеми.* Щоб зрозуміти причини успіхів або невдач на шляху посткомуністичної трансформації необхідно проаналізувати цивілізаційну якість еліт і ті фактори, які забезпечують їхній трансформаційний потенціал. Такий підхід дозволяє обґрунтувати думку, що тільки нові еліти, масштаб мислення яких значно випереджає інституційні межі та цінності старого суспільства, здатні проводити швидкі, системні, радикальні суспільні реформи. На сучасному етапі розвитку України відсутня демократична політична еліта, спроможна завершити її політичну трансформацію. Тому питання з'ясування сутності трансформаційних еліт та факторів їх формування залишається і надалі актуальними.

В проаналізованій літературі з даної проблематики, знайшли висвітлення питання, що стосуються суті, структури та функцій політичної еліти і її ролі у транзитних суспільствах [ 6; 7; 10; 13] факторів, які забезпечують реалізацію елітами їх трансформаційної мети [ 2; 4; 5; 9; 11].

Однак, ця проблема і надалі залишається нерозв'язаною, оскільки існує нагальна потреба у глибокому аналізі системних рис трансформаційних еліт і факторів, які забезпечують їх успіх в умовах демократичного транзиту, а також у визначенні стратегічних пріоритетів щодо шляхів формування сучасної політичної еліти в Україні.

*Метою* нашого дослідження є з'ясування основних атрибутів трансформаційних еліт та факторів формування сучасної демократичної політичної еліти України.

Для отримання відповіді на поставлені в цьому дослідженні питання необхідно уточнити такі дефініції як: «еліта», «трансформаційні еліти», «трансформаційний потенціал політичних еліт», «трансформаційні моделі політичних еліт». Під політичною елітою слід розуміти соціальну групу, яка виконує владно-управлінські функції в рамках політичних інститутів держави, регіональних та місцевих органів влади і партійної системи. Кожна політична еліта поєднує політико-владний статус із елітарними рисами – професійними, організаторсько-волювими, моральними і комунікабельними. При цьому слід сказати, що не завжди елітарний статус і елітарні риси співпадають. В багатьох країнах (особливо слаборозвинутих) до політичних еліт відносяться люди, які вирізняються тільки політичним статусом і не мають (або мають дуже слабо виражені) елітарні риси. Такі еліти називають псевдо або квазі елітами.

Трансформаційними елітами називають еліти, які здійснюють перетворення в рамках відповідних моделей транзиту. Трансформаційний потенціал еліт характеризує їхню здатність проводити реформи, внаслідок яких відбувається перехід до нової моделі суспільства політичної та економічної системи. Цей потенціал включає: трансформаційну парадигму, яка містить стратегічну трансформаційну мету і основні стратегічні пріоритети; організаційну консолідованість як відповідну форму політичної організації; масову мобілізацію як своєрідну народну підтримку еліт під час революції або президентських чи парламентських виборів.

Серед трансформаційних парадигм можна виділити: неоліберальну, орієнтовану на проведення радикальних, економічних реформ, розбудову політичних, економічних та правових інститутів і євроінтеграцію; етноетатиську – розбудову суверенної держави, пріоритет етнокультурного відродження над соціально-економічними змінами; соціально-етатиську – посилення регуляторних функцій держави у соціально-економічній сфері; популіську – поєднання найбільш привабливих ідей двох етатиських парадигм.

Моделі трансформаційних політичних еліт можна класифікувати за їхнім вибором трансформаційної парадигми і трансформаційними результатами. Відповідно до цього, виділяємо такі еліти: ліберально-реформаторську; номенклатурно-бюрократичну; олігархічну. Ліберально-демократична еліта об'єднує політиків, які відстоюють неоліберальну парадигму. Вона сформувалася в середовищі антикомуністичної опозиції і частково реформованої комуністичної партії. Ядро такої еліти складають високоосвічені (частина яких здобула освіту у високопрестижних навчальних закладах США і Європи), вольові та моральні політики, які спроможні свою політичну кар'єру тимчасово принести у жертву задля досягнення реформаторської мети. Номенклатурно-бюрократичні еліти, які відстоюють етатиські парадигми, сформувалися в середовищі nereформованої комуністичної партії, а також опозиційних антикомуністичних рухів, які поступово пристосувались до правил олігархічної суспільної

моделі. Ці еліти забезпечили побудову двох моделей політичних систем, які не відповідають параметрам демократичного транзиту: авторитарної просоціалістичної і олігархічно-авторитарної. Олігархічні еліти, які сформувалися в рамках «м'якого авторитаризму» і зрощування політичної влади та бізнесу, використовують популістську парадигму з метою забезпечення свого домінування. Вони, як правило, формуються з допомогою кланових та фінансово-тіньових механізмів підбору кадрів.

До факторів, які забезпечують формування реформаторських еліт, ми відносимо: наявність сильної опозиції до комуністичного режиму та високу змагальність політичних еліт на початку трансформаційного періоду; модель збалансованої політичної влади, закріплену у новій конституції; конкурентну партійну систему, розвинуте громадянське суспільство.

Як показує досвід країн Центральної Європи, успіх посткомуністичного транзиту в основному залежав від наявності сильної опозиції (типу «Солідарності» у Польщі та «Громадянського форуму» у Чехословаччині) до комуністичного режиму, яка зуміла нав'язати правлячій комуністичній еліті свою парадигму трансформації – неоліберальну. Крім цього, така опозиція спонукала до трансформації комуністичні партії у соціал-демократичні, які після проведення ліберальних економічних реформ виконували функцію вже лівоцентристської опозиції до правих реформаторів [1, С 81-83]. Таким чином, висока конкуренція між політичними елітами спонукала політичних акторів до створення вільних і справедливих правил політичної гри і тим самим обмежила умови для рентоорієнтованої поведінки. В Україні, на початку трансформаційного періоду не відбулася зміна політичних еліт, оскільки націонал-демократична опозиція до комуністичного режиму була слабкою за всіма параметрами трансформаційного потенціалу і, як наслідок цього – прогнала перші парламентські та президентські вибори. Такий хід подій не спонукав прокомуністичну еліту трансформуватися у соціал-демократичну, що дало їй можливість створити інституційну модель, в рамках якої можна було легко визначати і реалізовувати етатистські, рентоорієнтовані стратегії.

Суть збалансованості політичної влади полягає у: рівномірному розподілі повноважень між главою держави, урядом і парламентом; ефективний механізм стримувань і противаг у вигляді таких процедур як імпічмент, розпуск парламенту, вотум недовіри або резолюції осуду, постановка урядом питання про довіру, призупинення або скасування судовими інстанціями актів політичного або адміністративного управління.

Збалансованість політичної влади передбачає також наявність конституційних норм, які унеможливають свідоме втручання політичних органів влади у сферу державних фінансів, – один із важливих факторів забезпечення макроекономічної стабільності, запобігання корупції на найвищому політичному рівні. Збалансованість політичної влади передбачає наявність сильної політичної опозиції, яка повинна мати достатні юридичні механізми для контролю над правлячою більшістю через здійснення керівництва важливими постійними і тимчасовими депутатськими комітетами (особливо тими, які займаються питаннями бюджету, оборони, правоохоронних органів), право висловлювати свою позицію на державних ЗМІ, створювати тіньові структури, аналогічні владним інститутам (наприклад, тіньовий кабінет міністрів). В Україні збалансовану модель політичної влади не вдалося створити протягом всього трансформаційного періоду [11]. Конституція України закріпила монополію президентської влади у вигляді надзвичайно широких повноважень глави держави. Хоч монополія президентської влади була обмежена конституційними змінами 2004 року, однак за часів президентства В. Януковича ця монополія була не тільки відновлена конституційно, але й зміцнена домінуванням пропрезидентської партії у парламенті та місцевих органах влади. Справжня політична конкуренція можлива лише в рамках парламентської форми правління, яка має бути закріплена в редакції нової Конституції України. Інститут сильної президентської влади є менш ефективним, з точки зору успішної посткомуністичної трансформації, ніж інститут парламентаризму [8, С 344-345].

Крім збалансованої демократичної моделі політичної влади важливим фактором формування політичної еліти є створення сприятливих інституційних умов для розвитку конкурентної партійної системи. Перш ніж перейти до аналізу істотних ознак української партійної системи, необхідно з'ясувати основні методологічні підходи до вивчення даної проблеми. В цьому сенсі заслуговує на увагу підходи до цієї проблеми львівського політолога Ю.Шведи. Він пропонує, при визначенні поняття партійна система, враховувати наявність системних зв'язків, які можуть виявлятися на різних політичних рівнях: виборчому, парламентському та організаційному [14, С 387].

На нашу думку, у понятті «партійна система» доцільно відобразити не тільки зв'язки між партіями, а також структурні елементи самої партії. Крім того, важливо показати взаємодію партій з інститутами громадянського суспільства. Враховуючи ці моменти, партійну систему можна визначити як сукупність партій, які взаємодіють у політичній системі і характеризуються

такими ознаками як: юридичний статус, ідеологічні цінності, організаційна будова, фінансова база, електоральна підтримка, соціальне представництво партій, їх місце і роль у здійсненні політичної влади і політичної опозиції, характер відносин між інститутами громадянського суспільства. Саме названі елементи розкривають зміст партійної системи. Наприклад, коли ми говоримо, що діяльність партії ґрунтується на тіньовій фінансовій базі чи слабких конкурентних засадах підбору кадрів, то стає зрозумілим, що така партійна система не відповідає параметрам розвиненої демократії. Так само відсутність реальної парламентської опозиції, здатної гідно опанувати урядом свідчить про недемократичність партійної системи.

В Україні ще не сформована демократична партійна система. В силу того, що модель політичної влади є авторитарно-олігархічною і не відповідає параметрам розвиненої політичної демократії, подібною є і партійна система. Можна зробити висновок, що партійна система України за трансформаційний період еволюціонувала від атомізованої до олігархічної. Незважаючи на набуття нею ряд ознак демократичної партійної системи внаслідок узаконення пропорційної системи на всіх рівнях виборів до представницьких органів влади і конституювання парламентсько-президентської форми правління, на сьогодні спостерігається тенденція до ще більшої її олігархізації.

Олігархічна партійна система передбачає монополію однієї партії і її сателітів на рівні всіх інститутів політичної влади. При цьому, слід відзначити, що олігархічна партійна система охоплює не тільки правлячу партію, але й поширюється і на опозиційні партії. Йдеться про те, що опозиційні партії мають подібні риси як і правляча партія.

Характерними рисами олігархічних партій є: наявність харизматичного лідера, який опирається на близьке оточення своїх соратників; бізнес-середовище, яке забезпечує спонсорування партії; партійні клерки, які виконують функції партійного апарату; партійні маси, які не впливають на партійні рішення. Модель такої партії передбачає також демократичний централізм, пріоритет фінансово (тіньового) капіталу над політичним, розмитість спеціалізації функцій і поєднання багатьох партійних функцій в руках партійної верхівки, ідеологічну еkleктичність. Таким чином, модель олігархічної партійної системи забезпечує формування олігархічної, а не ліберально-демократичної політичної еліти.

З метою формування ліберально-демократичної еліти необхідно створити інституційну конструкцію для формування демократичної партійної системи. Основними елементами такої конструкції є збалансована модель політичної влади у вигляді парламентської форми правління, пропорційна виборча система із відкритими регіональними списками, механізм державного фінансування партій та ефективний порядок державного і громадського моніторингу за партійними фінансами.

У перехідних суспільствах модель виборчої системи має більший вплив на розвиток партійної системи ніж у суспільствах зрілої демократії. В цьому сенсі є необхідним узаконення максимально демократичної моделі виборчої системи, яка б з одного боку, стимулювала сильну міжпартійну конкуренцію, з іншого – сприяла розвитку внутріпартійної демократії. Мажоритарні системи, а також змішані виборчі системи є більш сприятливими для застосування адмінресурсу, підкупу виборців та обрання вигідних для влади кандидатів. Цьому підтвердженням є досвід багатьох пострадянських країн, в тому числі і України.

Якщо фінансування партії є нелегальним і громадськість не проінформована про джерела формування фінансової бази партій, то безумовно, що така партія не зможе виражати і захищати інтереси громадськості. Як показує досвід партійного будівництва пострадянських країн, так і країн Третього світу, нелегальна фінансова база партій є основним фактором її відчуження від суспільства, а також відчуження партійної верхівки від партійних низів. Сьогодні є актуальним, з точки розвитку партійної системи України, внесення змін до закону про політичні партії, які би передбачали порядок фінансування партій і механізм державного контролю за фінансовою діяльністю. Якщо проаналізувати досвід країн Європи, то джерелами фінансової бази партій є: державні субсидії, пожертви від фізичних та юридичних осіб, членські внески, та інші доходи не заборонені законодавством. В Україні слід запровадити державне фінансування партій з метою позбавлення їх залежності від олігархічних кланів, а також стимулювання міжпартійної та внутріпартійної конкуренції. В цьому сенсі доцільно було б використати досвід Німеччини, яка здійснює фінансування партій в залежності від ступеня їх громадської підтримки: результатів виборів до Європарламенту, Бундестагу, ландтагів; за сумою залучених партією коштів – членських внесків і пожертв. Таким чином, німецька держава стимулює розвиток сильних партій, які мають популярність серед населення. Німецьке законодавство про партії також передбачає кримінальну відповідальність за махінації з пожертвами та фінансовими звітами у вигляді позбавлення волі від 3 до 5 років або виплату грошових штрафів. Крім цього законодавством передбачені певні обмеження щодо фінансування партій з боку фізичних осіб,

але законодавчо не врегульоване питання встановлення верхньої межі для пожертв [ 3].

Крім узаконення механізму державного фінансування партій необхідно ще законодавчо закріпити порядок моніторингу над фінансовою діяльністю партій. В цьому аспекті заслуговує на увагу думка автора щодо такого порядку моніторингу [12,с.565]. Суть цих пропозицій полягає у: забороні анонімних пожертв; запровадженні майнової люстрації для суб'єктів виборчого процесу; публічній фінансовій звітності партій та суб'єктів виборчого процесу щодо використання виборчих фондів; забезпеченні фінансування передвиборчих кампаній лише із спеціально створених рахунків та виключно у безготівковій формі.

В цілому, погоджуючись із названими пропозиціями щодо забезпечення детінізації політичного процесу загалом, а партійного зокрема хочу підкреслити, що без законодавчого закріплення жорсткого механізму юридичної відповідальності ( в тому числі і кримінальної) цю проблему буде не можливо вирішити. Йдеться насамперед про такі види відповідальності як припинення діяльності партій, зняття партії, партійного блоку, окремого кандидата від партії з виборчих перегонів, позбавлення права займати політичні посади протягом певного терміну (скажімо 5 років). Підставами для юридичної відповідальності повинні стати такі правопорушення як: несвоєчасна подача партійного звіту і розміщення його на відповідному сайті; несвоєчасна подача декларацій про доходи, майно і видатки учасників виборчого процесу і розміщення їх на відповідних сайтах; приховання або фальсифікація фінансової інформації; перевищення витрат виборчого фонду; порушення законодавства щодо сплати членських внесків та пожертв.

Важливим фактором трансформації політичних еліт є розвинуте громадянське суспільство, в структурі якого формуються кадри для майбутньої політичної діяльності. В Україні громадянське суспільство перебуває у незрілому стані в силу відсутності належних правових, фінансових та організаційних умов. Тому для активізації громадської діяльності важливо законодавчо закріпити ті інститути, які дозволяють громадянам впливати на процес прийняття політичних рішень. До них можна віднести інститути прямої демократії, легальне лобювання громадськими організаціями різноманітних суспільних інтересів, забезпечення незалежної громадської експертизи проектів політичних рішень, доступу громадян до публічної інформації. У структурі громадянського суспільства вирішальну роль відіграють такі інститути як вільні ЗМІ та автономні університети, які покликані забезпечити формування як інтелектуальної, так і політичної еліти.

*Висновки.* Трансформаційними елітами називають еліти, які здійснюють політико-правові, економічні і культурні перетворення в рамках відповідної моделі транзиту. Трансформаційні еліти в умовах посткомуністичного транзиту мають забезпечити розбудову інститутів політичної демократії і вільного ринку. На пострадянському просторі цю місію реалізували повністю лише політичні еліти в країнах Прибалтики, а частково – Грузії, Молдови. В більшості пострадянських країн була сформована олігархічно-авторитарна модель управління політичної системи або просоціалістичні управлінські авторитарні моделі. В Україні внаслідок відсутності зміни політичних еліт на початку трансформаційного періоду відбулися часткові політичні та економічні реформи, що призвело до формування олігархічно-авторитарної інституційної моделі і відповідно олігархічної політичної еліти. Для формування сучасної реформаторської політичної еліти необхідно: створити збалансовану модель політичної влади шляхом закріплення у новій конституції України парламентської форми правління; стимулювати політичну конкуренцію шляхом узаконення пропорційної системи з відкритими регіональними списками та публічного механізму моніторингу над фінансовою діяльністю партій; створити належні правові та фінансові передумови для активізації громадської діяльності.

#### Бібліографічні посилання

1. Вахудова А-М. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / А. Мілада // Пер. З англ.. Тараса Цимбала. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. - 379 с.
2. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політико-правові системи світу : навч. посіб./ С.Д.Гелей, С.М. Рутар // – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 346 .
3. Ключкович А. Фінансування діяльності партій у Німеччині: Політико-правовий аспект / А. Ключкович // Науковий вісник ужгородського університету.- № 9. - 2008. – 115-121 с.
4. Колодій А. Політична трансформація в Україні: інституції та люди / А. Колодій // Збірник наукових праць. – Вип.12. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. –205-211 с.
5. Кочубей Л. Виборчі системи як передумова формування політичної еліти / Л. Кочубей // Політ. менедж. – 2007. – Спецвипуск. – С. 197–205. 99.
6. Мандзій Л. С. Політична еліта в перехідних суспільствах / Л. С. Мандзій // Політична еліта:

- історія та теорія : [навч. посіб.] / Л. С. Мандзій, О. Ю. Дацаківська ; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2009. – с. 332–352.
7. Мацієвський Ю. Еліти в Україні до і після «помаранчевої революції» / Мацієвський // Політ. менедж. – 2010. – № 2. – с. 38-55.
  8. Норгаард О. Економічні інституції та демократична реформа Порівняльний аналіз посткомуністичних країн / О. Норгаард // Пер. з англ.. М. Козуба та А. Галушки. – К.: Ніка-Центр, 2007. - 424 с.
  9. Романюк О. Моделі посткомуністичних трансформацій / О. Романюк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=58&c=1236>.
  10. Рудич Ф. Правляча еліта: її місце і роль в утворенні української держави / Ф. Рудич // Політ. менеджм. – 2008. – № 2. – с. 3-14.
  11. Рутар С.М. Україна в контексті посткомуністичних трансформацій / С.М. Рутар // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Vlca\\_Gum/2011\\_10/53.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlca_Gum/2011_10/53.pdf)
  12. Флейчук М.І. Легалізація економіки та протидії корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації / М.І.Флейчук. – Львів: Ахілл, 2008. – 660 с.
  13. Хайко П. Політична роль олігархів / П. Хайко // Україна на шляху до Європи. Проміжні результати Помаранчевої революції / Віден. ун-т [та ін.] ; за ред. Ю. Б.-Дільгер. – К., 2009. – с. 123–147.
  14. Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем: Навч. Посібник / Ю. Шведа. - Львів: Тріада плюс, 2004. - 528 с.

УДК 351

**Л. М. Гревцова**

### СТАНОВЛЕННЯ ДІАЛОГУ МІЖ ДЕРЖАВОЮ ТА СУСПІЛЬСТВОМ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Розглядається проблема становлення діалогу між державою та суспільством. Визначаються основні механізми розвитку комунікації владного сектору із громадянами. Аналізується здатність громадянських інституцій впливати на політичну активність громадян.

**Ключові слова:** громадянське суспільство, національна безпека, національна ідентичність, громадянські інституції.

Рассматривается проблема становления диалога между государством и обществом. Определяются основные механизмы развития коммуникации сектора власти с гражданами. Анализируется способность гражданских институций влиять на политическую активность граждан.

**Ключевые слова:** гражданское общество, национальная безопасность, национальная идентичность, гражданские институции.

It is considered in this article the specification of a dialog between the state and society. Defined the main mechanisms for communication development of authorities sector with the citizens. Examines the ability of civil institutions influence on the political activity of citizens.

**Keywords:** civil society, national security, national identity, civil institutions.

Взаємодія держави та суспільства є важливим елементом забезпечення безпеки кожної нації. Національна безпека держави становить особливий об'єкт формування основних політичних векторів. Сучасний розвиток світового інформаційного простору здатен формувати уявлення громадян про основні демократичні засади державної політики та ролі суспільства в державі. Громадянські інституції становлять важливий елемент формування діалогу між державою та суспільством, а також здатні задовольняти основні суспільні потреби. Складовою комунікації держави із суспільством є національна ідентичність, вона відіграє важливу роль у формуванні політичної активності серед громадян.

Аналіз останніх досліджень спирається на таких вітчизняних вчених як М. Паламарчук, О. Литвиненко, котрі досліджують функціонування громадянського суспільства в державі та